

Prof. dr hab. Jacek Adamczak
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Animacji i Intermediów

Poznań, 25. 11. 2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
Pana mgr Marcina Wojciechowskiego
sporządzona w wyniku postępowania o nadanie stopnia doktora
w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł
sztuki, i wyznaczeniu mi funkcji recenzenta przez
Radę Dyscypliny Sztuki Plastyczne i Konserwacja Dzieł Sztuki
Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie,
uchwałą z dnia 7 października 2022 r.

Informacje o kandydacie i przebiegu jego pracy naukowo - artystycznej oraz zawodowej

Pan mgr Marcin Wojciechowski urodził się 8 października 1972 r. w Mszanie Dolnej. W 1992 r. ukończył III Liceum Ogólnokształcące w Krakowie. W latach 1992-1997 r. studiował na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie, gdzie uzyskał w dniu 18 listopada 1999 r. tytuł zawodowy magistra sztuki, przedstawiając pracę dyplomową z zakresu filmu animowanego pt. „Do światła”, zrealizowaną pod opieką artystyczną prof. Jerzego Kuci.

W 1998 r. podejmuje pracę w macierzystej uczelni, gdzie do 2003 r. pracuje na stanowisku inżynierjno-technicznym w Pracowni Filmu Animowanego. W latach 2014 - 2016 w Wyższej Szkole Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie, na kierunku grafika, kandydat prowadzi zajęcia z zakresu multimediiów, opracowane na podstawie autorskiego programu kształcenia.

W 2014 r. mgr Marcin Wojciechowski rozpoczyna pracę nauczyciela akademickiego na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Jako wykładowca na Wydziale Sztuki, w Instytucie Sztuki i Designu, prowadzi do chwili obecnej zajęcia z podstaw animacji filmowej i Motion Graphic w ramach Pracowni Filmu Animowanego.

Od ukończenia studiów Marcin Wojciechowski intensywnie podejmuje działalność artystyczną i zawodową. W swoim Laboratorium Obrazów Ruchomych, kandydat podejmuje twórcze wyzwania w szeroko pojętym obszarze autorskiego filmu animowanego i eksperymentalnego, grafiki

dynamicznej, sztuki video oraz tworzeniu towarzyszącym ich projekcją obiektów i instalacji. Z dostarczonej przez kandydata bogatej i interesującej dokumentacji, wyłania się obraz artysty, którego szczególnym polem twórczych poszukiwań jest relacja ruchomego obrazu i dźwięku. W przypadku Marcina Wojciechowskiego to nie tylko klasyczne poszukiwanie rytmicznej syntezy tych dwóch najważniejszych środków wyrazowych, ale badanie oraz poszukiwanie ich wysublimowanych i „wspólnych ekwiwalentów”. Kandydat w swoich działaniach szuka, moim zadaniem najciekawszych, metafizycznych aspektów relacji abstrakcyjnych bytów jakimi są ruch pozorny wizualny materii plastycznej oraz towarzyszący jej dźwięk. To szukanie powiązań na wielu płaszczyznach, którego efektem jest wspólna, jednorodna materia wizualno-audytywna kształtująca, pomimo często abstrakcyjnej formy, swoją specyficzną narrację i dramaturgię, wyzwalającą doznania recepcyjne oraz emocje intelektualne. Marcin Wojciechowski z ogromnym wyczuciem materii plastycznej swobodnie operuje wachlarzem różnorodnych środków plastycznych takimi jak rysunek w „Toches” z 2006 r., fotografią w „Mental traffic” z 2008 r. czy rejestracją video w „Interferences” z 2009 r. Kandydat miesza i kompiluje, nierzadko w jednym utworze, różne materie i techniki realizacyjne jak animację poklatkową, stop motion czy video art. Świadczy to o wysokim opanowaniu przez kandydata warsztatu plastycznego oraz narzędzi do rejestracji i przetwarzania obrazu analogowego lub cyfrowego. Należy tu także podkreślić, że Marcin Wojciechowski współtworzy w swoich realizacjach ścieżkę dźwiękową, nadając jej poprzez wykorzystanie własnego głosu, mocny indywidualny charakter. W powiązaniu z umieszczaniem w pracach także swojego wizerunku, kandydat nadaje tym pracom wymiar autobiograficznej refleksji.

Duże doświadczenie artystyczne i warsztatowe umożliwia Marcinowi Wojciechowskiemu działalność na polu *stricte* projektowo-komercyjnym, gdzie również w tym zawodowym obszarze aktywności grafika-animatora jego prace wyróżniają się wysokim poziomem artystycznym i realizacyjnym. Można tu wymienić chociażby zwiastuny dla Muzeum Narodowego w Krakowie „Moda i już / moda w PRL” z 2015 r., „Złoty wiek malarstwa węgierskiego” z 2016 r. i „Sztuka legionów polskich” z 2015 r., czy wideoklip „Druga komunia” grupy Świetliki z 2005 r.

Marcin Wojciechowski z powodzeniem konfrontuje swoje dokonania artystyczne, biorąc udział w wielu festiwalach i pokazach galeryjnych w kraju i za granicą. Lista uczestnictwa przedstawiona w portfolio kandydata, zawiera ponad dziewięćdziesiąt pozycji. Odnajdujemy na niej udział w wielu prestiżowych, kwalifikowanych festiwalach filmowych takich jak: Krakowski Festiwal Filmowy czy Międzynarodowy Festiwal Filmów Animowanych Animator w Poznaniu, gdzie w 2014 r. prezentował film „Under_construction”. Ten sam tytuł znalazł się także w programach festiwali zagranicznych MONSTRA Lisbon Animated Film Festival w Portugalii w 2016 i na Balkanima-Europen Animated Film Festival 2014

w Serbii. „Distance” mogli z kolei obejrzeć widzowie Animateka International Animated Film Festival w Lublianie w Słowenii w 2012 r. oraz VIDEFORMES Festiwalu Sztuki Cyfrowej i Filmu Eksperymentalnego w Clermont Ferrand we Francji w 2013 r. Bogatą listę festiwali dopełniają pokazy indywidualne Marcina Wojciechowskiego między innymi prezentacja „Mental traffic” w In Video Milano we Włoszech w 2008 r. i w Alcine-Festival de Cine de Alcalá de Henares w Hiszpanii. Takie filmy kandydata, jak „Distance” i „Undre_construction” zostały umieszczone także w unikatowych i ważnych dla polskiej kultury filmowej wydawnictwach DVD: pierwszy znalazł się na płycie „Polskie Debiuty 2012” wydanej przez Studio Munka Stowarzyszenia Filmowców Polskich, a drugi, w cyklicznej edycji „Polish Short 2014” wydawanej przez Polski Instytut Sztuki Filmowej i Krakowską Fundację Filmową.

Realizacje Marcina Wojciechowskiego spotkały się z dobrym przyjęciem oraz zostały docenione przez jury jak i publiczność. Z siedmiu otrzymanych nagród można wymienić te profesjonalne otrzymane za: „Interferences /ingerencje” na Moves Liverpool w Wielkiej Brytanii w 2010 r. i na Abstracta Cinema Roma we Włoszech w 2011 r. oraz Nagrodę Główną za „Under_construction” na Alpine Short Film Festival w Austrii w 2015 r., zaś publiczność Visionara Siena we Włoszech w 2009 r. przyznała swoją Nagrodę filmowi „Mental traffic”.

Dotychczasowe dokonania Marcina Wojciechowskiego w szeroko rozumianym obszarze filmu, animacji i multimedii ukazują nam twórcę o dużych kompetencjach artystycznych i zawodowych. Dorobek ten i nabyte doświadczenia w pełni predestynowały kandydata do wszczęcia postępowania o nadanie pierwszego stopnia naukowego. Poziom artystyczny przedstawionych w dokumentacji prac i wynikający z nich profesjonalizm Marcina Wojciechowskiego jako animatora, grafika i filmowca oceniam bardzo dobrze.

Ocena rozprawy

Rozprawa doktorska mgr Marcina Wojciechowskiego składa się z dzieła artystycznego jakim jest jedenastominutowy film animowany pt. „Backstage. Episodes” wraz z towarzyszącym mu „Obiektem” oraz części teoretycznej, związanej z dziełem, pt. „Epizody ruch/obraz/sygnal”. Funkcję promotora w postępowaniu pełni prof. dr hab. Adam Panasiewicz, pracownik badawczo-naukowy Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Film „Backstage. Episodes” został zrealizowany w technice animacji 2D, gdzie główną materią plastyczną kształtującą obraz jest rysunek wykonany w środowisku cyfrowym na tablecie oraz klasycznie na papierze. W procesie animacji autor zastosował technikę rotoskopii, wykorzystując wcześniej

przygotowane materiały referencyjne nakręcone kamerą video. To film w pełni autorski, gdzie kandydat był reżyserem, autorem scenariusza, opracowania plastycznego oraz animacji. Drugim integralnym elementem dzieła artystycznego rozprawy Marcina Wojciechowskiego jest „Obiekt”, który w trzyminutowej odsłonie prezentowany jest na scenie przed projekcją filmu. Obiekt zbudowany jest ze wzmacniacza lampowego, nad którym unosi się poplątany 60 metrowy zwój kabla zasilającego. Całość oświetlona jest reflektorem punktowym, a mroczną atmosferę niepokoju dopełnia sączący się dźwięk, mieszający się słów, kroków i szumów. Ta „ścieżka” dźwięków koresponduje z zawieszoną w przestrzeni plątaniną kabli, a percepcja całości stawia ciekawe pytanie: czy to owa plątanina jest źródłem dźwięku, a nie wzmacniacz? A może jest ona fizyczną egzemplifikacją fal, które przybrały zaskakujący wizerunek zbudowanej z linii „chmury”? „Chmury” tak ciężkiej, przytłaczającej, że może ona w każdej chwili runąć. Zakończyć swój byt nagle i dramatycznie jak życie Iana Curtisa, lidera grupy Joy Division, którego twórczość stała się dla Marcina Wojciechowskiego inspiracją w konstrukcji ideowej jego dzieła artystycznego, a jest nią „eksploracja stanów psychiki jednostki, osaczonej agresywnymi bodźcami świata zewnętrznego, przedstawionej podczas prób procesu twórczego” oraz swoista „Próba skonstruowania „pejzażu emocjonalnego” przy wykorzystaniu /.../ zdarzeń pozornie błahych i bez znaczenia /.../ towarzyszących zmaganiom artysty podczas pracy.” (Wojciechowski, 2022, s.7). Stawiane zaś przeze mnie pytanie o roli „chmury” wpisuje się dokładnie w cel badawczy rozprawy kandydata, którym „są również konkluzje dotyczące intertekstualnego charakteru relacji odbiorczych w kontakcie z wykreowanym kodem wizualno-dźwiękowym” (tamże, s.6).

Chciałbym już na wstępie oceny rozprawy podkreślić, że jej lektura wizualna i intelektualna sprawiła mi wiele pozytywnych doznań. Zapoznawałem się z nią z ogromną przyjemnością, odnajdując w niej z satysfakcją bliskie mi przemyślenia, dotyczące materii ruchomego obrazu, której problematyka jest jednym z ważnych aspektów twórczych Marcina Wojciechowskiego. Kluczowym zaś aspektem, jest rola kinetyczna materii w kształtowaniu dramaturgii filmowej i utworów audiowizualnych. Wagę jaką kandydat przyznaje temu zagadnieniu, zarówno w płaszczyźnie *stricte* wizualnej, estetycznej jak i emocjonalnej, odnajdujemy oglądając film „Backstage. Episodes. To znakomita realizacja, w której autor gra różnorodnymi fakturami kinetycznymi rysunku czy plamy. Ekspresyjna kreska pieczołowicie prowadzona jest po formie ruchomych obiektów, nie zakłócając absolutnie swoją żywiołowością procesu animacji. Marcin Wojciechowski używa wachlarzu charakterów kreski budując z nich zaskakujące nas plastycznie kadry. Operując wrażliwą kreską zaskakuje nas kolejnymi rozwiązaniami plastycznymi i kompozycyjnymi kadrów oraz ujęć. To kreatywne podejście do piksilacji, pozbawione charakterystycznej i niebezpiecznej manieri stosowania tej techniki. Obraz momentami staje się całkowicie abstrakcyjny co jest wartością dodaną a jednocześnie konsekwencją

dynamicznych zmian nie podporządkowanych liniowej narracji. Plastyczny montaż wewnątrzkadrowy prowadzi nas, jak na przykład w scenie z płytą analogową, w przestrzeni całkowicie wyabstrahowanej od rzeczywistości, a jednak bliskiej nam, bo wywołującej realne emocje. Autor z ogromnym wyczuciem, stosuje zabiegi artykulacji plastycznej. Te subtelne, wręcz niezauważalne, tak jak kilkuklatkowe akcenty realnego obrazu obiektów wtrącone w ich plastyczną interpretację (zdjęcia jarzeniówki na suficie korytarza), współgrają z mocnymi uderzeniami zasadniczych zmian walorów kadru. Autor wykorzystuje kilkakrotnie zabieg inwersji, zwłaszcza z zaskakującą interpretacją plastyczną czarnego światła reflektorów na początku filmu. Ta celowa mozaika zmian buduje stan permanentnego napięcia i drapieżności otoczenia. Całość realizacji ujęta jest wyrazisty montaż, poddany kontrolowanemu rytmowi zmian ujęć o precyzyjnie określonym następstwie ich kompozycji. Marcin Wojciechowski zaznacza w rozprawie na str. 24 „ Nie uważam się do końca za filmowca, wprawdzie - korzystając z możliwości medium filmowego - kreuję ruchome obrazy /.../”. Nie zgadzam się z tym. To co widzę, to decyzje podejmowane przez rasowego animatora. Adekwatne i interesujące zmiany wielkości planów, dbałość o zachowanie kierunków ruchu oraz płynne i oryginalne wiązanie abstrakcyjnych nierzadko ujęć, świadczy o filmowej naturze podejmowanych przez kandydata decyzji. Wielokrotnie miałem okazję wyrażać swoją opinię o wyemancypowaniu się procesu animacji z obszaru filmu animowanego i jego języka. Autonomiczny proces animacji i świadome wykorzystywanie jego instrumentarium, stało się jednym z najważniejszych narzędzi służących zjawisku hybrydyzacji różnych dyscyplin sztuk. Z przykrością muszę też stwierdzić, że nierzadko pod względem artystycznym operowanie procesem animacji w działaniach poza filmowych, przynosi zdecydowanie ciekawsze efekty aniżeli w jej naturalnym środowisku X Muzy. Paradoksalnie, wbrew temu co twierdzi o sobie sam autor, to właśnie jego poszukiwania bliskie są źródła animacji. Przecież film animowany już na początku swojego istnienia był immanentnie multimedialny, choć określenie to zaczęło funkcjonować dopiero kilkadziesiąt lat później.

„Backstage. Episodes” to spięta na każdym poziomie formy filmowej realizacja. Twórcza postawa Marcina Wojciechowskiego poszerza jej język i nadając obrazowi oryginalny autorski charakter wykraczający także poza obszar klasycznej percepcji filmowej. Dzieło zostało docenione i prezentowane było w 2020 r. między innymi na Krakowskim Festiwalu Filmowym, poznańskim festiwalu ANIMATOR czy krakowskim festiwalu ETIUDA&ANIMA, gdzie uzyskało Wyróżnienie Jury.

Część teoretyczna „Epizody ruch/obraz /sygnał” dopełnia w sposób istotny dzieło artystyczne. Kandydat przejrzyście konstruuje ramy treściowe rozprawy zamykając ją w 9 częściach: „Abstraktu”, „Wstępu” i poświęconych szczegółowej analizie dzieła rozdziałom o tytułach „O projekcie”, „Ruch”, „Obraz”, „O dźwięku”,

„Sygnały” oraz „O metodzie twórczej”. Rozprawę uzupełnia rozdział „O strategiach” poświęcony twórczości artystów wykorzystujących proces animacji w ich multimedialnej twórczości: Williama Kentridge’a, Hirotohi Iwasakiego, Pierre Heberta i Roberta Breera wraz z reprezentatywnymi zdjęciami ich prac. Całość domyka „Podsumowanie” i „Dokumentacja części teoretycznej”, składająca się z wybranych kadrów dzieła doktorskiego i zdjęć „Obiektu”, który towarzyszy projekcji oraz „Bibliografia”.

Część teoretyczna rozprawy to nie tylko opis i analiza twórcza dzieła. Marcin Wojciechowski wykracza poza ten standard, kreśląc wnikliwą refleksję swojej postawy artystycznej i ideowej. Bez wątplenia, to wiek kandydata i jego bogate doświadczenia umożliwiły mu na tak głęboki i zarazem pełen odniesień komentarz. Komentarz, który jest wiarygodny i przekonujący. Zwłaszcza dla mnie rozdział „Ruch” i zawarte w nim spostrzeżenia oraz tezy to fundament świadomego myślenia o materii i ruchu oraz ich ról w kształtowaniu dynamicznego obrazu. Trafnie i z niezwykłą precyzją autor opisuje rolę kinetyczną materii rysunku w swojej twórczości. Kandydat wyznacza środkiem plastycznym właściwą rangę dramaturgiczną i semantyczną budującą „nieistniejące kody znaczeń i gry odniesień” (tamże, s. 24). Te środki dla Marcina Wojciechowskiego to nie jest tylko opakowanie idei czy scenariusza. Kandydat precyzyjnie opisuje wyrafinowane zależności, których efektem jest jedna materia „sygnału”. Na szczególne z mojej strony uznanie zasługuje fakt zwrócenia uwagi na kontekst kreowania czasu w trakcie procesu animacji, który kandydat nazywa „perspektywą czasową”. Dla mnie to bardzo ważny determinant. To on wyznacza byt materii czy obiektów, które poza projekcją czy emisją realizacji nie istnieją. To coś więcej niż fizyczna oś czasowa filmu na której „spotykają” się obraz i dźwięk. Do jego zaś znaczenia kandydat odniósł się w Rozdziale „Dźwięk”, gdzie zawarł kilka interesujących, równie przekonujących wniosków, które dotyczą podejmowanych przez niego decyzji w interpretowaniu oraz konstruowaniu warstwy audio dzieła. W całej rozprawie Marcin Wojciechowski przejrzystość ukazuje nam jak w procesie twórczym umiejętnie wykorzystuje elementy języka animacji, procesu animacji, tworzywa plastycznego oraz dźwięku, aby móc swobodnie kreować własną przestrzeń audiowizualną.

Lektura rozprawy wykazuje wiedzę i głęboką świadomość Marcina Wojciechowskiego w poruszaniu się w problematyce sztuki filmowej animowanego obrazu, video-art i ich wieloaspektowych zależnościach ze sztukami plastycznymi. Tę wiedzę i posiadane umiejętności realizacyjne kandydat potwierdził dziełem artystycznym „Backstage. Episodes”. Na wyróżnienie zasługuje też estetyczna i profesjonalna forma przygotowania dokumentacji rozprawy. Rozprawy, której obydwie części oceniam bardzo wysoko.

Konkluzja

Mgr Marcin Wojciechowski to interesujący, świadomy celów, ukształtowany artysta. Swoimi realizacjami potwierdził już wielokrotnie zdolność do prowadzenia samodzielnej pracy twórczej. To realizator - grafik z bogatym bagażem doświadczeń artystycznych i zawodowych legitymizujących kandydata w pracy nauczyciela akademickiego.

Stwierdzam także, że złożona rozprawa doktorska składająca się z dzieła artystycznego, którym jest film animowany pt. „Backstage. Episodes” oraz część teoretyczna pt. „Epizody ruch/obraz/sygnał”, jest oryginalnym rozwiązaniem przyjętego celu badawczego, czym spełnia wymagania art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z póź. zm.

W związku z powyższym w pełni popieram nadanie Panu mgr Marcinowi Wojciechowskiemu stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Cytaty:

Wojciechowski, Marcin. 2022. *Epizody ruch/obraz/sygnał*. Kraków